

ROZPRAWA DOKTORSKA

Znaczenie terenów wystawowych w przekształceniach urbanistycznych – na przykładzie miast organizujących Wystawy Światowe Expo

autorka: mgr inż. arch. Inga Jakuszewska (Dworak)

promotor: prof. dr hab. inż. arch. Jan Rabiej

WYDZIAŁ ARCHITEKTURY POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ
GLIWICE 2018

Rozprawa doktorska:

„Znaczenie terenów wystawowych
w przekształceniach urbanistycznych –
na przykładzie miast organizujących Wystawy
Światowe Expo”

Autor:

mgr inż. arch. Inga Jakuszewska (Dworak)

Promotor:

Prof. dr hab. inż. arch. Jan Rabiej

(Praca dofinansowana z stypendium dotacji podmiotowej na dofinansowanie zadań projakościowych, przyznawane dla 30% najlepszych studentów studiów doktoranckich na Politechnice Śląskiej)

1 NA OKŁADCE PRACY ZAMIĘSZCZONO ZDJĘCIE WYKONANE PODCZAS EXPO W MEDIOLANIE 2015 - PREZENTUJĄCE WIZYTĘ ÓWCZESNEGO PREMIERA WIELKIEJ BRYTANII - DAVIDA CAMERONA ORAZ ÓWCZESNEGO PREMIERA WŁOCH MATTEO RENZI W PAWILONIE BRYTYJSKIM. FOT INGA JAKUSZEWSKA

STRESZCZENIE

Znaczenie terenów wystawowych w przekształceniach urbanistycznych – na przykładzie miast organizujących Wystawy Światowe Expo

Wystawy Światowe (Expo) obok Igrzysk Olimpijskich należą do najpopularniejszych wydarzeń typu mega-events. Wystawy Expo organizowane w różnych miejscach świata, charakteryzują się cyklicznością (organizowane są co 5 lat) oraz tymczasowością (tereny expo otwarte są dla zwiedzających na okres 6 miesięcy). Globalny prestiż tych wydarzeń jest czynnikiem mobilizującym kraje je organizujące oraz w nich uczestniczące do podejmowania nadzwyczajnych nakładów i starań. Tymczasowość Wystaw Światowych oraz znaczące powierzchnie terenów, na których są one realizowane (przekraczające areał 25 ha i sięgające nawet do 528ha), stawiają przed ich organizatorami i gospodarzami szereg skomplikowanych problemów, z których można wyeksponować dwa, dotyczące wprost urbanistyki miast przyjmujących:

- 1) wydzielenie w układzie urbanistycznym miasta terenu o odpowiedniej wielkości i o optymalnych warunkach infrastrukturalnych,
- 2) stworzenie programu wykorzystania terenu powystawowego i perspektywiczne zintegrowanie go z działaniami planistycznymi, realizowanymi w skali miasta i regionu.

W pracy podjęto aspekt znaczenia terenów wystawowych w przekształceniach urbanistycznych miast przyjmujących – ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa urbanistycznego na terenach post-expo. Praca ma charakter monograficzny z elementami metody analityczno-krytycznej i historyczno-porównawczej. Badania ilościowe opracowano dla 34 wystaw - wszystkich wystaw światowych uznanych od 1851 r. przez organ zarządzający wystawami BIE (Bureau International des Expositions) - łącznie z ostatnią, zorganizowaną w Mediolanie w 2015 roku. Opis wystaw ilustruje opracowanie graficzne, powstałe w wyniku porównania archiwalnych materiałów kartograficznych z aktualnymi ortofotomapami. W badaniach jakościowych - obejmujących studium pięciokrotnego przypadku - podjęto zagadnienia problemowe wystaw w aktualnych uwarunkowaniach cywilizacyjnych.

Wyniki przeprowadzonych badania wykazują, że w ostatnich latach obserwujemy skuteczne wykorzystanie przez miasta przyjmujące potencjału wydarzenia Expo w celu przeprowadzenia procesu rewitalizacji dysfunkcyjnych terenów miejskich. Tereny Expo niejednokrotnie lokalizowane są na peryferiach miast przyjmujących (np. Osaka - 1970) lub w zdegradowanych terenach miejskich (np. Sewilla -(1992). Zagospodarowanie terenu wystaw światowych determinuje układ przestrzenny terenów post-expo. Obiekty architektoniczne wystaw światowych są często po zamknięciu wydarzenia rozbierane. Trwałymi elementami dziedzictwa post-expo są: zachowane w tkance

miejskiej elementy infrastruktury komunikacyjnej oraz zachowane pawilony Expo - często awangardowe i uznawane za wybitne dzieła architektury. W przykładach miast, w których po organizacji wystawy światowej nastąpił trwały progres tereny post-expo pełnią rolę nowych, wielofunkcyjnych, otwartych przestrzeni publicznych.

Wyniki przeprowadzonych badań precyzują pozytywne efekty organizacji Wystaw Światowych Expo dla miast przyjmujących oraz charakteryzują genezę ich negatywnych następstw. Warunkiem stymulującym długofalowy rozwój miast przyjmujących jest tworzenie równolegle planów zagospodarowania terenów expo z programami aktywizacji terenów post-expo.

ABSTRACT

The importance of exhibition areas in urban transformations - on the example of cities organizing World Expo Exhibitions

World's fairs (short Expos) are beside the Olympic Games the most popular mega-events. Expos, which are organized in various places around the world, are characterized by cyclicity (they take place every 5 years) and temporariness (the exhibition sites are open to visitors for a period of 6 months). The global prestige of these events is an influential factor that motivates the host and the participating countries to undertake extraordinary expenses and efforts. The temporariness of the World Expos and the significant size of the exhibition areas (exceeding 25 ha and reaching up to 528 ha) pose many complex problems to their organizers and hosts. Two of them, which directly concern the urban planning of the host cities, could be emphasized:

- 1) separation in the city's urban arrangement of an area with appropriate surface and optimal infrastructure,
- 2) development of a program for the use of the post-exhibition area and its prospective integration with planning activities implemented in the scale of the city and the region.

This dissertation addresses the meaning of exhibition grounds in the urban transformations of the host cities, with emphasis on the urban heritage in the post-exhibition sites. The thesis is of monographic character with elements of analytical and critical as well as historical and comparative methods. Quantitative research has been done for 34 exhibitions - all world exhibitions sanctioned since 1851 by the exhibition's management authority - BIE (Bureau International des Expositions), including the last one organized in Milan in 2015. The description of the exhibitions is illustrated by a graphic design created as the result of a comparison of archival cartographic materials with current orthophotomaps. The qualitative research, which covered a five-time case study, concerned problem issues relating to exhibitions in current civilization conditions.

Results of conducted research show that in recent years we have been observing an effective use of the exhibition potential's by its hosts in revitalizing dysfunctional urban areas. Expo sites are often located on the peripheries of host cities (eg. Osaka, 1970) or in degraded urban areas (eg. Seville, 1992). Spatial planning of the World Expo determines the spatial arrangement of the post-Expo territories. Architectural objects built for the purpose of the Expo are often torn down after the event. We could mention permanent elements of the post-Expo heritage, such as: elements of communication infrastructure preserved in the urban tissue and preserved Expo pavilions, often avant-garde and considered outstanding works of architecture. In case of cities, where the organization of the world exhibition resulted in lasting progress, the post-Expo areas fulfill the role of new, multifunctional, open public spaces.

Research results specify the positive effects of the organization of a World Expo for the host cities, but also characterize the genesis of its negative consequences. The precondition for a long-term development of host cities is the parallel creation of spatial plans for Expo sites and post-Expo activation programs.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Bedeutung von Ausstellungsbereichen in urbanen Transformationen - Am Beispiel von Städten, die World Expo Exhibitions organisieren

Weltausstellungen (Expos) sind neben den Olympischen Spielen die beliebtesten Megaevents. Expos, die an verschiedenen Orten auf der Welt organisiert werden, zeichnen sich durch Zykлизität (sie finden alle 5 Jahre statt) und Vorläufigkeit aus (die Ausstellungsorte sind für Besucher für einen Zeitraum von 6 Monaten geöffnet). Das globale Prestige dieser Events ist ein einflussreicher Faktor, der sowohl die Gastgeber als auch die Teilnehmer zu außerordentlichen Ausgaben und Bemühungen motiviert. Die Vorläufigkeit der Weltausstellungen und die Größe der Ausstellungsflächen (über 25 ha und bis zu 528 ha) stellen die Organisatoren und Gastgeber vor viele komplexe Probleme. Zwei davon, die direkt die Stadtplanung der Gastgeber betreffen, können hervorgehoben werden:

- 1) Abtrennung im Stadtraum eines Gebiets mit geeigneter Oberfläche und optimaler Infrastruktur,
- 2) Entwicklung eines Programms für die Nutzung der Expo-Flächen nach Beendung der Ausstellung und deren perspektivische Integration mit den Planungsaktivitäten, die auf dem Niveau der Stadt und der Region umgesetzt werden.

Diese Dissertation befasst sich mit der Bedeutung von Ausstellungsgeländen in den urbanen Umgestaltungen der Gastgeberstädte. Im Vordergrund steht das in Folge der Expo entstandene städtebauliche Erbe. Die Arbeit hat einen monographischen Charakter mit Elementen analytischer und kritischer sowie historischer und komparativer Methoden. Quantitative Forschungen wurden für

34 Ausstellungen durchgeführt - alle Weltausstellungen, die seit 1851 von der Verwaltungsbehörde der Ausstellungen BIE (Bureau International des Expositions) genehmigt wurden - einschließlich der letzten in Mailand in 2015. Die Beschreibung der Ausstellungen wurde durch Illustrationen veranschaulicht, die als Ergebnis eines Vergleichs von kartographischen Archivmaterialien mit aktuellen Orthophotokarten entstanden. Qualitative Forschungen, die sich auf eine fünffache Fallstudie erstreckten, haben die Problematik der Ausstellungen in Bezug auf die heutige Zivilisation betroffen.

Die Ergebnisse der durchgeführten Forschungen zeigen, dass das Ausstellungspotential in den letzten Jahren effektiv durch seine Gastgeber bei der Revitalisierung von dysfunktionalen städtischen Gebieten genutzt wurde. Expo-Standorte befinden sich oft an den Peripherien der Städte (z.B. Osaka, 1970) oder in benachteiligten Stadtteilen (z.B. Sevilla, 1992). Die räumliche Planung der Weltausstellung bestimmt die spätere räumliche Anordnung des Ausstellungsgeländes. Architektonische Objekte, die für die Expo gebaut wurden, werden nach der Veranstaltung oft abgerissen. Folgende Bestandteile des Expo-Erbes könnten erwähnt werden: Elemente der Kommunikationsinfrastruktur und erhaltene Expo-Pavillons - oft avantgardistische und herausragende architektonische Werke. Im Falle von Städten, wo die Organisation der Weltausstellung zu nachhaltigen Fortschritten führte, erfüllen die Ausstellungsgelände die Rolle von neuen, multifunktionalen Freiräumen.

Die Forschungsergebnisse beschreiben positive Auswirkungen der Organisation einer Weltausstellung für die Organisatoren, charakterisieren aber auch mögliche negative Folgen. Voraussetzung für eine langfristige Entwicklung der Gastgeberstädte ist die parallele Erstellung von Raumplänen für die Expo und Aktivierungsprogrammen für das Ausstellungsgelände nach Ende der Ausstellung.

RIASSUNTO

L'importanza delle aree espositive nelle trasformazioni urbane - sull'esempio delle città che organizzano le Esposizioni Universali Expo

Le Esposizioni Universali /Mondiali (EXPO) insieme ai Giochi Olimpici, sono i mega-eventi più popolari e più caratteristici. Gli eventi Expo sono organizzati in tutto il mondo con cadenza quinquennale per un periodo di 6 mesi. Il prestigio globale di questi eventi è un fattore determinante per gli investimenti sia dei paesi organizzatori che dei paesi partecipanti. La temporalità e le superfici richieste (dai 25 ettari ai 528 ettari) per le esposizioni mondiali, comportano agli organizzatori molti problemi. I problemi riguardanti la pianificazione urbana delle città ospitanti possono essere:

- 1) la sistemazione urbana della *host-city* (città ospite) con individualizzazione di un'area con una superficie adeguata ed un'infrastruttura ottimale,
- 2) sviluppo di un programma per l'utilizzo dell'area post-esposizione e della sua futura integrazione con attività di pianificazione attuate nella scala della città e della regione.

Questa Tesi di Dottorato affronta lo scopo delle aree espositive nelle trasformazioni urbane delle *host-city*, con enfasi sul patrimonio urbano nei luoghi *post-expo*. La tesi di Dottorato è di carattere monografico, contiene elementi di metodi analitici, critici, storici e comparativi. La ricerca quantitativa è stata condotta per 34 mostre - tutte le esposizioni mondiali che si sono tenute dal 1851 (dall'autorità di gestione delle mostre/Le Esposizioni *BIE* - in francese: *Bureau International des Expositions*), al 2015 incluso l'ultimo organizzato a Milano. La descrizione di ogni Expo è illustrata da un'immagine, risultante da un confronto tra materiali cartografici d'archivio con corrente ortofotografia. La ricerca qualitativa, che ha interessato lo studio di 5 casi, riguarda questioni problematiche relative alle esposizioni nelle attuali condizioni di civiltà.

I risultati di tale ricerca, mostrano che negli ultimi anni si è osservato un impiego efficace dei potenziali luoghi dediti all'esposizione, da parte dei suoi *host cities*, per la rivitalizzazione di aree urbane disfunzionali. I siti dell'Expo si trovano spesso nelle periferie delle *host cities*, per esempio a Osaka 1970, o in aree urbane degradate come a Sevilla nel 1992. La pianificazione territoriale del World Expo determina la disposizione spaziale dei luoghi post-Expo. Gli elementi architettonici costruiti per l'Expo vengono spesso demoliti dopo l'evento. Potremmo citare elementi permanenti del patrimonio post-Expo, come ad esempio: elementi dell'infrastruttura di comunicazione conservati nel tessuto urbano, padiglioni espositivi d'avanguardia e considerati opere d'arte eccezionali. Nel caso delle *hosts cities*, dove l'organizzazione della mostra mondiale ha comportato un progresso duraturo, le aree post-Expo svolgono il ruolo di nuovi spazi pubblici aperti e multifunzionali.

I risultati della ricerca sottolineano gli effetti positivi dell'organizzazione di un World Expo per le città *hosts cities*. La precondizione per uno sviluppo a lungo termine delle città ospitanti è la creazione di piani territoriali per i siti dell'Expo in parallelo a i programmi post-Expo.